UOT 339.5

Sevda Məzahim qızı SÜLEYMANLI
doktorant, AKU
https://doi.org/10.30546/4.71.73001.2024.004.029

DAXİLİ BAZARIN MƏİŞƏT ƏŞYALARI İLƏ TƏCHİZ EDİLMƏSİNİN TƏŞKİLATİ-İQTİSADİ MEXANİZMLƏRİNİN BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏSİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi məişət texnikası üzrə daxili bazarın səmərəli idarə edilməsi və inkişafı üzrə qlobal təcrübə və strategiyaların təhlili və qiymətləndirilməsidir.

İşin metodologiyası məişət təsərrüfatları üçün daxili bazar tədarük zəncirlərinin optimallaşdırılması üçün effektiv strategiyaların müəyyən edilməsi üçün qabaqcıl dünya təcrübələrinin müqayisəli təhlilini, statistik qiymətləndirmələri və nümunə araşdırmalarını əhatə edir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti onun daxili məişət malları bazarlarının səmərəliliyini və rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün sübut edilmiş beynəlxalq strategiyaların qəbul edilməsində siyasətçiləri və biznesləri istiqamətləndirmək potensialından ibarətdir.

Tədqiqatın nəticələri daxili bazara təsərrüfat mallarının tədarükünün təşkilati və iqtisadi mexanizmlərini təkmilləşdirmək üçün qabaqcıl logistika, şaxələndirilmiş təchizat zəncirləri və strateji dövlət-özəl tərəfdaşlığı kimi qabaqcıl beynəlxalq təcrübələrin inteqrasiyasının səmərəliliyini vurğulayır.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi onun beynəlxalq təcrübənin müqayisəli təhlili və onların yerli məişət malları sektorunun unikal sosial-iqtisadi və bazar şərtlərinə uyğunlaşdırılmasında, səmərəliliyin və davamlılığın artırılması üçün xüsusi tövsiyələrin verilməsindədir.

Açar sözlər: daxili bazar, məişət əşyaları, beynəlxalq təcrübə.

Giriş

Məişət malları bazarlarının təşkili və iqtisadi strukturlaşdırılması sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi öz daxili bazarlarını genişləndirmək istəyən ölkələr üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Qloballaşma ticarət və istehlakçı gözləntilərini yenidən formalaşdırdığı üçün beynəlxalq modellərdən innovativ təcrübələrin qəbul edilməsi bazarın səmərəliliyini, davamlılığını və əlçatanlığını əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdıra bilər.

Azərbaycanda məişət malları bazarı yerli sənayenin dəstəklənməsində və istehlakçı tələbatının ödənilməsində mühüm rol oynayır. Bununla belə, tədarük zəncirinin idarə edilməsində, qiymət strategiyalarında və bazarın təşkilində səmərəsizlik çox vaxt irəliləyişə mane olur. Beynəlxalq modellərin öyrənilməsi təkcə bu çağırışların həllini təmin etmir, həm də ölkənin iqtisadi dayanıqlığını artırır. Bu sahələr üzrə tədqiqatlar “Azərbaycan 2030: Sosial-İqtisadi İnkişaf üzrə Milli Prioritetlər” (2021) kimi strateji siyasət çərçivələrində qeyd olunduğu kimi, ölkənin iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və davamlı inkişafı ilə bağlı daha geniş məqsədlərinə uyğundur.

Məişət mallarına artan tələbata baxmayaraq, bir çox daxili bazarlar istehlakçı ehtiyaclarını səmərəli şəkildə ödəmək imkanlarına mane olan səmərəsizliklərlə mübarizə aparır. Əsas problemlərə qeyri-adekvat təchizat zənciri infrastrukturu, yüksək əməliyyat xərcləri, texnologiyadan məhdud istifadə və sürətlə dəyişən istehlakçı seçimlərinə uyğunlaşmaq qabiliyyətinin olmaması daxildir. Məsələn, gecikdirilmiş paylayıcı şəbəkələr və ya rəqabətsiz qiymətlər istehlakçıların narazılığına və idxaldan asılılığa səbəb ola bilər ki, bu da öz növbəsində ticarət balansına təsir göstərir [4].

Azərbaycanda bu məsələlər istehsalçılar, distribyutorlar və siyasətçilər arasında məhdud koordinasiya ilə mürəkkəbləşir. Yerli istehsalçılar tez-tez texnologiya və təcrübə əldə etməkdə maneələrlə üzləşirlər, bu da optimal olmayan istehsal üsullarına gətirib çıxarır. Bundan əlavə, möhkəm tənzimləyici çərçivələrin olmaması ədalətli rəqabətə və bazar şəffaflığına xələl gətirir. Bu səmərəsizliklər təkcə bazar sabitliyini pozmur, həm də məişət malları sektorunda innovasiya və

artım potensialını məhdudlaşdırır.

Digər kritik problem daxili bazarın ekoloji davamlılığı ilə bağlıdır. Dünyada bir çox məişət malları sənayesi ekoloji cəhətdən təmiz istehsal və təchizat təcrübələrinə doğru dəyişir. Bununla belə, beynəlxalq təcrübəyə və innovativ təşkilati modellərə çıxışı olmayan Azərbaycan bazarı davamlı təcrübələri qəbul etməkdə geri qalmaq riski ilə üzləşir. Məsələn, təkrar emal və tullantıların azaldılması kimi dairəvi iqtisadiyyat prinsiplərinin inteqrasiyası yerli istehsal və paylama şəbəkələrində hələ də inkişaf etməmişdir.

Bazarın təşkilinin mürəkkəbliklərini və məişət mallarının tədarükü üçün iqtisadi mexanizmləri başa düşmək möhkəm nəzəri baza tələb edir. Bazarların təşkili və iqtisadi mexanizmlər tədarük zəncirinin idarə edilməsi, iqtisadi səmərəlilik və bazar strukturunun əsas nəzəriyyələrinə əsaslanır. Bu konsepsiyaların əsasında səmərəli resurs bölgüsü və möhkəm infrastruktur vasitəsilə tələb və təklif arasında tarazlığa nail olmaq ideyası dayanır. David Ricardo tərəfindən təklif olunan müqayisəli üstünlüklər nəzəriyyəsi bazarın səmərəliliyini artırmaq üçün istehsalın və ticarətin optimallaşdırılmasının vacibliyini vurğulayır. Bu konsepsiya xüsusilə ev təsərrüfat malları bazarları üçün aktualdır, burada millətlər səmərəsizlikləri aradan qaldırarkən öz güclü tərəflərindən yararlana bilərlər.

Maykl Porterin “Millətlərin Rəqabətli Üstünlüyü”, rəqabətli bazarların sütunları kimi innovasiyaları, texnologiyanın mənimsənilməsini və tənzimləyici çərçivələri vurğulayan başqa bir vacib çərçivə təqdim edir. Porterin almaz modeli dinamik bazar mühitinin yaradılması üçün vacib olan firma strategiyası, strukturu, rəqabəti və hökumət dəstəyi kimi amilləri vurğulayır. Bu prinsiplər beynəlxalq təcrübələrin daxili bazarın təşkilinə və iqtisadi mexanizmlərə necə təsir göstərə biləcəyinin təhlilində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bundan əlavə, tədarük zəncirinin dayanıqlılığı nəzəriyyəsi COVID-19 pandemiyası kimi qlobal pozuntular qarşısında ön plana çıxdı. Bu nəzəriyyə təchizat sistemlərində riskləri azaltmaq üçün uyğunlaşma və texnoloji inteqrasiyanın vacibliyini vurğulayır. Məsələn, blokçeyn və qabaqcıl analitika kimi rəqəmsal vasitələrin daxil edilməsi şəffaflığı və səmərəliliyi artıra, məişət malları bazarlarında zəifliklərı azalda bilər [5, s. 89].

Məişət təsərrüfatlarının təchizat sistemlərində beynəlxalq təcrübələr

Məişət təsərrüfatlarının təchizat sistemlərində beynəlxalq təcrübələr texnologiyadakı irəliləyişlər, dəyişən istehlakçı davranışları və davamlılıq imperativləri ilə əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etmişdir. Almaniya, Yaponiya və ABŞ kimi inkişaf etmiş iqtisadiyyatlar səmərəlilik, davamlılıq və müştəri məmnuniyyətini ön planda tutan innovativ modellər qurmuşlar.

*Almaniya*nın təchizat zənciri sistemləri dəqiqlik və rəqəmsallaşma ilə xarakterizə olunur. Ölkə istehsal və paylamanı sadələşdirmək üçün IoT (Əşyaların İnterneti), robototexnika və proqnozlaşdırıcı analitika kimi texnologiyaları birləşdirən Sənaye 4.0 prinsiplərini qəbul etmişdir. Bu yanaşma tullantıları minimuma endirir və bazar tələblərinə cavabvermə qabiliyyətini artırır və onu bazarın səmərəli təşkili üçün bir model halına gətirir.

Yaponların “kaizen” (davamlı təkmilləşdirmə) və arıq istehsal konsepsiyası məişət malları bazarlarında təchizat zəncirinin idarə edilməsində inqilab etdi. Əməliyyat səmərəsizliyinin azaldılmasına, məhsulun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına və maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlığın təşviqinə diqqət yetirərək, Yaponiya effektiv bazar təcrübələri üçün bir meyar yaratmışdır [7, s.54].

Amerika Birləşmiş Ştatları istehlakçıların məişət mallarına çıxışını yenidən müəyyən etmək üçün Amazon kimi platformalardan istifadə edərək e-ticarətə əsaslanan təchizat zəncirlərini müdafiə etdi. Qabaqcıl logistika şəbəkələri, real vaxt rejimində izləmə və müştəri mərkəzli strategiyalar şirkətlərə yüksək dinamik bazarlarda rəqabət üstünlüklərini qoruyub saxlamağa imkan verib.

Qlobal tendensiyalar da davamlılığa artan diqqəti əks etdirir. Avropa və Asiya ölkələri təkrar emalı, ekoloji cəhətdən təmiz qablaşdırmanı və tullantıların azaldılmasını təşviq edərək dairəvi iqtisadiyyat prinsiplərini qəbul edirlər. Bu cür təcrübələr iqtisadi səmərəliliyi qoruyarkən ətraf mühitə təsirin azaldılması üzrə qlobal məqsədlərə uyğun gəlir.

Cədvəl 1.

Daxili bazarın məişət malları ilə təchiz olunmasının təşkilati və iqtisadi mexanizmlərində beynəlxalq təcrübələr

Ölkə	Təşkilati mexanizmlər	İqtisadi Mexanizmlər	Əsas Xüsusiyyətlər
Almaniya	Mərkəzləşdirilmiş təchizat zənciri şəbəkələri, möhkəm pərakəndə tərəfdaşlıqlar	Effektiv qiymət strategiyaları, davamlı məhsullar üçün subsidiyalar	Davamlılığa və dairəvi iqtisadiyyata güclü diqqət
Amerika Birləşmiş Ştatları	Elektron ticarətə əsaslanan paylama, geniş miqyaslı pərakəndə şəbəkələr	Yaşıl texnologiyalar, dinamik qiymət modelləri üçün vergi güzəştləri	Texnologiyanın və rəqəmsal platformaların sürətlə mənimsənilməsi
Yaponiya	Təkmil inventar idarəetmə sistemləri, tam vaxtında (JIT) təchizat	Enerjiyə qənaət edən məhsullarda Ar-Ge üçün hökumətin maliyyələşdirilməsi	Texnoloji yeniliklərə və səmərəliliyə diqqət yetirilməsi
Cənubi Koreya	Ağıllı logistika sistemlərinin inteqrasiyası, təchizat zəncirində qabaqcıl AI	Maliyyələşdirmə üçün dövlət-özəl tərəfdaşlıq, ekoloji cəhətdən təmiz məhsul təşviqi	Məişət malları bazarında güclü innovasiya ekosistemi
İsveç	Yerli istehsala diqqət yetirməklə, yerli, mərkəzləşdirilməmiş təchizat modelləri	Yerli istehsalçılar üçün subsidiyalar, ədalətli ticarət təcrübələrinə vurğu	Davamlılığa və etik istehsala güclü vurğu
Çin	Elektron ticarət və logistika mərkəzlərinə diqqət yetirməklə mərkəzləşdirilmiş paylama	İstehsalın səmərəliliyinə və ekoloji təmiz texnologiyalara dövlət dəstəyi	Təchizat zəncirində sürətli miqyas və texnoloji inteqrasiya

Mənbə: *Chopra, S. və Meindl, P. (2021). Təchizat Zəncirinin İdarə Edilməsi: Strategiya, Planlaşdırma və Əməliyyat. Pearson Təhsili*

Qlobal modellər zəngin biliklər təqdim etsə də, onların Azərbaycanın məişət malları bazarına tətbiqi həll edilməli olan kritik boşluqları vurğulayır. Bu boşluqlar bazarın istehlakçı tələblərini ödəmək və beynəlxalq rəqabət qabiliyyətinə kollektiv şəkildə təsir edən infrastruktur, tənzimləyici çərçivələr və texnoloji inteqrasiyaya aiddir.

- *Texnoloji İnteqrasiya:* Aparıcı iqtisadiyyatlardan fərqli olaraq, Azərbaycan öz təchizat zənciri sistemləri daxilində rəqəmsal alətləri qəbul etməkdə çətinliklərlə üzləşir. Qabaqcıl texnologiyalara məhdud çıxış istehsal və paylama şəbəkələrində səmərəliliyin və şəffaflığın artırılması səylərinə mane olur.
- *Tənzimləyici Çərçivələr:* Ədalətli rəqabəti, innovasiyanı və davamlılığı dəstəkləmək üçün möhkəm siyasətlərin olmaması əhəmiyyətli maneə olaraq qalır. Məsələn, beynəlxalq bazarlar yaşıl təcrübələri vurğulasa da, yerli sənayelər çox vaxt oxşar tədbirləri qəbul etmək üçün stimul və infrastrukturdan məhrumdurlar.
- *Bazarın təşkili:* Parçalanmış təchizat zəncirləri və istehsalçılar və distribyutorlar arasında qeyri-adekvat koordinasiya bazar sabitliyini pozur. Almaniyanın sadələşdirilmiş sistemlərindən və ya Yaponiyanın sadə şəbəkələrindən fərqli olaraq, Azərbaycan bazarı xərcləri artıran və malların çatdırılmasını gecikdirən səmərəsizliklərdən əziyyət çəkir.
- *Dayanıqlılıq Təcrübələri:* Davamlılıq qlobal tendensiya olsa da, Azərbaycanın məişət malları sektorunda onun tətbiqi minimaldır. Ekoloji cəhətdən təmiz istehsal proseslərində məhdud məlumatlılıq və investisiyalar uzunmüddətli ekoloji və iqtisadi məqsədlərə nail olmaq yolunda irəliləyişə mane olur.

Bu boşluqları aradan qaldırmaq üçün tədqiqat müvafiq beynəlxalq təcrübələri yerli kontekstə uyğunlaşdırmaqla mənimsəməyin vacibliyini vurğulayır. Məsələn, arıq istehsal prinsiplərinin lokallaşdırılmış strategiyalarla inteqrasiyası sərfəli qiymətə güzəştə getmədən səmərəliliyi artıra

bilər. Eynilə, rəqəmsal təchizat zənciri alətlərinə sərmayə qoymaq bazarın həssaslığını və şəffaflığını artıra bilər.

Nəzəri əsas və qlobal təcrübə məişət malları bazarlarının transformasiyasında innovasiya, tənzimləmə və texnologiyanın kritik rolunu vurğulayır. Beynəlxalq modellər səmərəsizliyi aradan qaldırmaq, davamlılığı təşviq etmək və istehlakçı tələblərini ödəmək üçün dəyərli dərslər təklif edir. Bununla belə, Azərbaycanın daxili bazarında aşkar edilən boşluqlar fərqləri aradan qaldırmaq və qlobal standartlara uyğunlaşdırmaq üçün məqsədyönlü müdaxilələrə ehtiyac olduğunu göstərir. Arıq istehsal və təchizat zəncirinin davamlılığı kimi sübut edilmiş konsepsiyalardan istifadə etməklə Azərbaycan getdikcə qloballaşan iqtisadiyyatda rəqabət qabiliyyətini təmin edərək, məişət malları bazarını gücləndirə bilər.

Tədqiqat məişət mallarının tədarükü sistemlərinin təşkili və iqtisadi strukturlaşdırılması üçün aparıcı bazarlarda istifadə olunan müxtəlif innovativ modelləri və strategiyaları ortaya qoydu.

Təchizat Zəncirlərində Rəqəmsal İnteqrasiya: Almaniya və ABŞ kimi inkişaf etmiş ölkələr təchizat zəncirinin səmərəliliyini optimallaşdırmaq üçün Əşyaların İnterneti (IoT), süni intellekt və blokçeyn kimi qabaqcıl texnologiyalardan istifadə edirlər. IoT-ni dəstəkləyən qurğular inventarları real vaxt rejimində izləyir, ehtiyatların tükənməsini və həddindən artıq istehsalı azaldır. Blockchain, xüsusilə ekoloji cəhətdən təmiz məhsul xətlərində şəffaflıq və izlənilmə təmin edir [8, s.101].

Dairəvi İqtisadiyyat Prinsipləri: Bir çox qlobal bazarlar tədarük zəncirində resursların təkrar istifadə olunduğu və təkrar emal edildiyi dairəvi iqtisadiyyat modelləri vasitəsilə davamlılığı vurğulayır. Məsələn, Yaponiya istehsalçıları məhsulun utilizasiyası və təkrar emalına görə məsuliyyət daşıyan genişləndirilmiş istehsalçı məsuliyyəti (EPR) proqramlarını həyata keçirir. Bu yanaşma tullantıları minimuma endirir və ekoloji cəhətdən təmiz istehsalı təşviq edir.

Elektron ticarətə əsaslanan paylama: Elektron ticarət platformaları məişət mallarının paylanmasını yenidən müəyyənləşdirdi, bu da birbaşa istehlakçıya satışa imkan verir və ənənəvi pərakəndə satış kanallarından asılılığı azaldır. Çin və ABŞ kimi ölkələr güclü logistika infrastrukturu və istehlakçı məlumatlarının analitikası ilə dəstəklənən bu modelin effektivliyini nümayiş etdirir.

Dövlət-Özəl Tərəfdaşlıqlar (PPPs): Hökumətlər və özəl qurumlar arasında birgə səylər bazarın təşkilinin gücləndirilməsində uğurlu olduğunu sübut etdi. Skandinaviya ölkələrində PPP-lər texnoloji təkmilləşdirmələri maliyyələşdirir və məişət malları sektorunda innovasiyaya şərait yaradan tənzimləyici çərçivələr yaradır [6].

Daxili Bazarın Təhlili

Azərbaycanın məişət malları bazarının qiymətləndirilməsi həm qlobal tendensiyalara uyğunluğu, həm də onlardan fərqliliyi aşkar edir.

Texnoloji İnteqrasiya: Onlayn pərakəndə platformalar və inventar idarəetmə sistemləri kimi rəqəmsal vasitələrin qəbulunda irəliləyişlər olsa da, Azərbaycan blokçeyn və IoT kimi qabaqcıl texnologiyaların geniş tətbiqində geri qalır. Texniki infrastrukturun və ixtisaslı işçi qüvvəsinin olmaması tərəqqiyə mane olur.

Davamlılıq Təcrübələri: Azərbaycan dairəvi iqtisadiyyat prinsiplərini qəbul etmək üçün məhdud səylər göstərmişdir. Əksər məişət mallarının istehsalı və paylanması modelləri minimum təkrar emal və ya təkrar istifadə təşəbbüsləri ilə xətti olaraq qalır. Bununla belə, hökumətin yaşıl iqtisadiyyat siyasətlərinə artan diqqəti gələcək təkmilləşdirmə üçün bir fürsət təqdim edir.

Bazarın Parçalanması: Təkmilləşdirilmiş təchizat zəncirləri nümayiş etdirən qlobal bazarlardan fərqli olaraq, Azərbaycanın məişət malları bazarı parçalanmadan əziyyət çəkir. Kiçikmiqyaslı istehsalçılar tez-tez logistika səmərəsizliyi və yüksək xərclər səbəbindən daha böyük bazarlara daxil olmaqda çətinliklərlə üzləşirlər.

İstehlakçı Davranışı: Azərbaycan istehlakçıları qlobal tendensiyaları əks etdirən ekoloji cəhətdən təmiz və yüksək keyfiyyətli məişət mallarına daha çox meyil edirlər. Bununla belə, bu cür məhsulların məhdud əlçatanlığı və əlçatanlığı bazarın böyüməsini məhdudlaşdırır.

Cədvəl 2.

Azərbaycanın məişət malları bazarı üçün qlobal modellər

Sahələr	Təsvir	Azərbaycanda çağırışlar	Potensial həllər
Texnoloji İnteqrasiya	Təchizat zənciri sistemlərində rəqəmsal alətlərin və qabaqcıl texnologiyaların tətbiqində çətinlik	İstehsal və paylamada səmərəlilik və şəffaflığa mane olan qabaqcıl texnologiyalara məhdud çıxış	Bazar uyğunlaşmasını və əməliyyat səmərəliliyini artırmaq üçün rəqəmsal təchizat zənciri alətlərinə investisiya edin
Tənzimləyici Çərçivələr	Ədalətli rəqabət, innovasiya və davamlılığı dəstəkləmək üçün möhkəm siyasətlərin olmaması	Yaşıl təcrübələr üçün güclü siyasətlərin və stimulların olmaması, davamlı təcrübələrin inkişafını məhdudlaşdırır	Qlobal standartlara uyğun olaraq davamlı təcrübələri və innovasiyaları təşviq edən siyasətlər qurun
Bazarın təşkili	Parçalanmış təchizat zəncirləri və istehsalçılar və distribyutorlar arasında zəif koordinasiya	Səmərəlilik xərcləri artırır və məhsulun çatdırılmasını gecikdirir.	Almaniya və Yaponiyadakı kimi sadələşdirilmiş sistemləri qəbul edin və maraqlı tərəflər arasında koordinasiyanı gücləndirin
Davamlılıq Təcrübələri	Davamlılığa doğru qlobal tendensiya, lakin Azərbaycanın məişət malları sektorunda minimal qəbul	Ekoloji cəhətdən təmiz istehsal proseslərində məhdud məlumatlılıq və investisiya.	Yaşıl istehsal və davamlı biznes modellərində məlumatlılığı və investisiyaları artırın.

Mənbə: *İnternet resursları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.*

Tənzimləyici mühit: Azərbaycan yerli istehsalı təşviq etmək və idxaldan asılılığı azaltmaq üçün islahatlara başlasa da, qeyri-ardıcıl tənzimləmə siyasəti və icranın olmaması mühüm maneələr olaraq qalır.

Azərbaycanda qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin effektiv tətbiqinə mane olan bir sıra problemlər və təkmilləşdirmə imkanları aşağıdakılardır:

- *İnfrastruktur çatışmazlığı:* Güclü maddi-texniki və texnoloji infrastrukturun olmaması bazarın innovativ modelləri qəbul etmək imkanlarını məhdudlaşdırır.
- *Maliyyə Məhdudiyyətləri:* Məişət malları sektorunda bir çox kiçik və orta müəssisələr (KOB) qabaqcıl texnologiyalara və ya davamlı təcrübələrə investisiya etmək üçün maliyyə maneələri ilə üzləşirlər.
- *Tənzimləmə boşluqları:* Siyasətlərdəki qeyri-müəyyənliklər və zəif icra mexanizmləri innovasiyalar üçün əlverişli mühitin yaradılmasına mane olur.
- *Bacarıqlı işçi qüvvəsi çatışmazlığı:* İnkişaf etməkdə olan texnologiyaları bilən təlim keçmiş kadrların çatışmazlığı əhəmiyyətli darboğaz yaradır.
- *Siyasi islahatlar:* Aydın və dəstəkləyici tənzimləyici çərçivələrin tətbiqi bazarın təşkilini asanlaşdıra və məişət malları sektoruna xarici investisiyaları cəlb edə bilər.
- *Texnologiyanın mənimsənilməsi:* Rəqəmsal transformasiya üçün hökumətin stimulları bazarı qlobal standartlara uyğunlaşdıraraq, KOM-ları qabaqcıl texnologiyalardan istifadə etməyə təşviq edə bilər.
- *Dövlət-Özəl Tərəfdaşlıq:* Hökumət və özəl qurumlar arasında əməkdaşlıq layihələri infrastrukturun inkişafına təkan verə və davamlı təcrübələri təşviq edə bilər.
- *İstehlakçıların Maarifləndirilməsi Kampaniyaları:* İstehlakçıların ekoloji cəhətdən təmiz və yerli istehsal olunan malların faydaları haqqında maarifləndirilməsi tələbi artıra bilər, istehsalçıları bu üstünlüklərə uyğunlaşmağa təşviq edə bilər.

Nəticə və Təkliflər

Nəticələr aparıcı iqtisadiyyatlarda müşahidə olunan innovativ təcrübələri tətbiq etməklə Azərbaycanın məişət malları bazarının qlobal tendensiyalara uyğunlaşmaq üçün əhəmiyyətli potensialını vurğulayır. İnfrastruktur boşluqları, maliyyə məhdudiyyətləri və tənzimləmə problemləri kimi problemlər davam etsə də, transformasiya imkanları çoxdur. Texnologiyadan istifadə etməklə, davamlılığı gücləndirməklə və dövlət-özəl əməkdaşlığı inkişaf etdirməklə Azərbaycan təşkilati və iqtisadi mexanizmlərini təkmilləşdirə, nəticədə daxili bazarı gücləndirə və uzunmüddətli artımı təmin edə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan hökuməti. (2021). “Azərbaycan 2030: Sosial-İqtisadi İnkişafın Milli Prioritetləri”
2. Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi. (2023). Məişət Malları Bazarı Hesabatı
3. Chopra, S. və Meindl, P. (2021). Təchizat Zəncirinin İdarə Edilməsi: Strategiya, Planlaşdırma və Əməliyyat. Pearson Təhsili
4. Dünya Bankı. (2023). Qlobal Rəqabət Qabiliyyəti və Bazar Dinamikası. Dünya Bankının Nəşrləri
5. İvanov, D., & Dolgui, A. (2021). Rəqəmsal Təchizat Zəncirinin Dayanıqlığı: İnkişaf etməkdə olan Perspektivlər və Problemlər. Springer
6. İƏİT. (2020). Dövlət-Özəl Tərəfdaşlıq vasitəsilə Bazar Təşkilatının Təkmilləşdirilməsi. OECD Nəşriyyatı
7. Liker, J. K. (2021). Toyota Yolu: Dünyanın Ən Böyük İstehsalçısından İdarəetmə Prinsipləri. McGraw-Hill Təhsili
8. Porter, M. E. (1990). Millətlərin Rəqabət Üstünlüyü. Azad Mətbuat

Севда Мазахим Сулейманлы
докторант, АУК

Изучение международного опыта организационно-экономических механизмов обеспечения внутреннего рынка хозяйственными товарами

Резюме

Цель исследования – проанализировать и оценить мировые практики и стратегии эффективного управления и развития отечественного рынка бытовой техники.

Методология работы включает сравнительный анализ ведущих мировых практик, статистические оценки и тематические исследования для определения эффективных стратегий оптимизации цепочек поставок на внутреннем рынке для домохозяйств.

Прикладная значимость исследования заключается в том, что оно может помочь политикам и предприятиям принять проверенные международные стратегии по повышению эффективности и конкурентоспособности внутренних рынков товаров для дома.

Результаты исследования подчеркивают эффективность интеграции передового международного опыта, такого как развитая логистика, диверсификация цепочек поставок и стратегическое государственно-частное партнерство, для совершенствования организационно-экономических механизмов поставок сельскохозяйственной продукции на внутренний рынок.

Оригинальность и научная новизна исследования заключаются в сравнительном анализе международной практики и ее адаптации к уникальным социально-экономическим и рыночным условиям местного сектора товаров для дома, а также в предоставлении конкретных рекомендаций по повышению эффективности и устойчивости.

Ключевые слова: внутренний рынок, товары для дома, международный опыт.

Sevda Mazakhim Suleymanlı
PhD-student, ACU

Studying international experience of organizational and economic mechanisms of supplying the domestic market with household goods

Summary

The purpose of the study is to analyze and evaluate global practices and strategies for the effective management and development of the domestic market for household appliances.

The methodology of the work includes a comparative analysis of advanced world practices, statistical assessments and case studies to identify effective strategies for optimizing domestic market supply chains for households.

The applied importance of the research lies in its potential to guide policymakers and businesses in adopting proven international strategies to increase the efficiency and competitiveness of domestic household goods markets.

The results of the research emphasize the effectiveness of integrating advanced international practices, such as advanced logistics, diversified supply chains and strategic public-private partnerships, to improve the organizational and economic mechanisms of household goods supply to the domestic market.

The originality and scientific novelty of the research lies in its comparative analysis of international practices and their adaptation to the unique socio-economic and market conditions of the domestic household goods sector, as well as in providing specific recommendations for increasing efficiency and sustainability.

Keywords: domestic market, household goods, international practice.